

Издаје суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.
За АУСТРО УГАРСКУ, БОСНУ
и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6
ф., на по године 3 ф., на четврт
године 1 ф., 50 новч.
За све остале земље годишње
2) фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата плаће се поштанском
уштитицом непосредно админи-
страцији „Глас Црног.“ на Цетиње,
или отправањима новца на
коју држи пошту; а коме је на-
ручнице, може се претплатити
код г. *Петра Рамидановића*, књаж.
при. агента у Котору и Донице се
никој уредници. Рукописи се
не враћају.

За огласе плаћа се: за
сваку ријеч или за број од пет
цифара по 3 новчића за први
пут, а за сваки даљи пут по 2
новчића.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Примичући се концу године, кад
треба да затворимо рачуне, по-
зивамо овиме своје дужнике, да чим
прије исплате што нам који дугује
од „Гласа Црногорца.“

Ко и даље жели наш лист при-
мати, нека понови на вријеме прет-
плату.

На наш лист може се претпла-
тити: непосредно код *Управе К. Ц.
Држ. Штампарије Цетиње (Cettigne
— Montenegro)*, код *К. Ц. Оштра-
нштана Новина на Цетињу*, код г. *Петра
Стамбића*, нашег повременог књижара
у Подгорици и код г. *Петра Рамидано-
вића К. Ц. агента у Котору (Cattaro
— Dalmatien)*.

„Глас Црногорца“ стоји:

За Црну Гору на годину 4 фор.,
на по године 2 ф., на четврт годи-
не 1 ф.

За Аустро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину на годину 6 фор., на по
године 3 ф., на четврт године 1 ф.
и 50 новч.

За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године 10
фран., на четврт год. 5 фран.

Из Управе К. Ц. Државне Штампарије.

Цетиње, 24 окт. 1897.

Број 779/Да.

Администрација
ЗВАННИЦИЈЕХ ЛИСТОВА.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

— Његово Височанство Престола-
наследник данас се враћа из ино-
странства.

— На Митровдан, поводом имен-
дава Његове Свјетлости Књаза Мирка,
било је у дворској капели благодарење
у присуству Њезиног Височанства
Књагинице и Њиховијех Свјетлости Кња-
гињица Ксеније и Вјере, државнијех
великодостојника, и чиновништва. По-
слије благодарења Њ. С. Књаз Мирко
примао је честитања у свом Дворцу.

— У понедјелник, на 27 октобра,
као на дан вјенчања Њиховијех Висо-
чанстава, по обичају, била је архије-
рејска служба у Влашкој цркви, са
благодарењем, у присуству Њиховијех
Височанстава Господара Књаза и Кња-
гиње, Свјетле им Дјете, државнијех
великодостојника, више члапова дипло-
матског тијела, и мноштво грађанства.
Кад су Њихова Височанства из цркве
изашла, била су од народа поздрављена
и испраћена одушевљенијем клицањем:
„Кивјели!“

— Г. Шчербина отпутовао је
прошле суботе у Беч.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

ЦЕТИЊЕ, 31 октобра.

Гроф Голуховски, аустро угарски
министар иностранијех дјела, одио је
у Италију, да се поклати Краљу Ум-
берту, који га је дочекао у Монзи.
Ту су се нашли и италијански посла-
ник у Бечу Нигра, италијански мини-
стар иностранијех дјела Висковти

Веноста, и министар пресједник Ди
Рудини. Кад се узме у обзир да тројни
савез формално још траје, у ком су
Италија и Аустро-угарска савезнице;
и кад се к томе још узме у обзир,
да се гроф Голуховски, од како
управља иностранијем пословима Ау-
стро-Угарске, још није престављао
узвишеном савезнику свога Цара, нити
се састајао са италијанским министрима,
ма да је већ био не само у Берлину
него и у Паризу и Петрограду: та
његова посјета у Монзи не би имала
толико занимати политички свијет, као
какав политички догађај. Али се на
против почело о њој још унапријед
много говорити, на већ пошто се та
посјета збила, листови је на разне
начине тумаче, како је коме угодноје.

Бечка штампа прва је истакла
ову посјету као доказ, да је тројни
савез још на снази; у чему петроград-
ско „Н. Време“ онажа потребу, која
се у Бечу осјећала, да се опроргни
веома распрострањени у последње доба
гласови о неком ослабљењу једноду-
шности тројног савеза. „Сасвијем је
истина, вели петроградски лист — да
у Јевропи не гледају на ову посјету
као на догађај нежељени са гледишта
удржања јевропског мира. Неки могу
нагађати, да је једна од сврха ове
посјете утврђење увјерења, ако не
самог Краља Умберта, а оно његови-
јех садашњијех министара, о користи
далег учешћа Италије у тројном са-
везу, ауторитетнијем наводом, да то
учешће сада не стоји на путу најбо-
љијем односима Италије са државама
двојнога савеза, Русијом и Француском.
Ако се спомену нагађања западне
штампе о могућем посљедицама пред-
стојећег доласка у Рим новог руског
посланика, то ће све ово бити довољно
разумљиво.“

Послије пада Криспијеве владе
у Италији, италијанска политика посто-
јано тежи да поправи односе са Фран-
цуском, и већ је било доказа прија-
тељског предурјивања с једне и друге
стране. То није могло бити мило савез-
ницима Италије, особито послје про-
гласења француско-руског савеза.

Ми смо довијели што је скоро проф.
Фрасати изнио на јавност, како је ми-
слио министар иностранијех дјела Ро-
билан о учешћу Италије у тројном
савезу, кад га је први пут продужио.

Иза тога је Капели, бивши секре-
тар Робиланов, управо писмо уред-
нику „Нове Антолозије“, из кога се
види, како је Италија била принуђена,
да тражи паслопа у тројном савезу.
Кад је Бисмарк дошао у Беч да с
Андрашијем преговара о савезу, тада
је Робилан био посланик у Бечу. Бис-
марк је посјетно све посланике само
није италијанскога. Што више, Бисмарк
је тада изјавио Андрашију, ког је из-
немиривао италијански предентизам, да
Њемачка не би сметала Аустрији, кад
би објавила рат Италији; а напосмо-
нуцију у Бечу, истом приликом,
Бисмарк је изјавио, да се ни би про-
тивно успостављењу сјетске власти
Папине. За те изјаве Робилан је до-
знао из поузданог извора, и пошто се
Италија није могла одлонити на саму
Француску, која је онда највише плам-
ћела осветом противу Њемачке, Робилан
је увидио нужду, да Италија ступи
у савез са Њемачком и Аустро-
Угарском. Ово Капелијево откриће
другијем ријечима говори, да Италија
не смаше бити принуђена, да ступи у

савез са Аустријом и Њемачком, да
је онда Француска била у савезу са
Русијом!

Ова открића не могу бити ново-
љи Аустрији и Њемачкој, за то неки
мисле, да је сврха посјете у Монзи
билада их у јавном мњењу бар пара-
лизира.

Најпослије неки листови тврде, да
је главна сврха грофа Голуховског била,
да приправи пут Цару Францу Јосифу,
како ће вратити посјету Краљу Умберту,
идуће године, у Торину, гдје ће се
прославити педесетогодишњица устава.
Ту би имао доћи и Цар Вилхелм. Тако
би се и Краљ Умберто могао наћи у Бечу
до године приликом прославе педесетого-
дишњице Цар-ваља Франца Јосифа,
гдје ће се наћи све окружене главе.
Иначе ако аустријски Цар не врати
посјету италијанском Краљу, коју му
дугује још од г. 1881, овај не би могао
приуствовати тој прослави свога са-
везника. Само је питање, хоће ли гроф
Голуховски успјети, јер би ту посјету
требало вратити у италијанској престо-
ници, кад се аустријски Цар устеже
из обзира према Папи.

Према свијема нагађањима, офи-
циозна „Италија“ вели, да дотични
листови показују, да не знаду обичаје
дворова и дипломатије; а министери-
јална „Опинионе“ вели: „Било их је,
који су горке сузе лили над нашим
онадањем; који су послје неусијеха
у Африци тврдили, да је Италија изгу-
била сваки углед. У току мало недјеља
Цар ъемачки, уз клицање своје војске
и свога народа, позивље на свечаност
Краља Умберта; а гроф Голуховски
долази из Беча да се поклати Његовом
Веичанству и донесе срдачни поздрав
свога господара. Али треба надоставити
одма, да састајак у Монзи не доноси
шти објашњава ништа новог.“

И толико је доста.

Односно промјене владе у Био-
граду, петроградско „Новоје Време“
овако одговара органу грофа Голухов-
ског: „Орган аустријскога министра
инострантијех дјела, „Фремденблат“,
посветио је доласку на владу србијског
министарства Ђорђевића доста инте-
ресантан чланак, који није, можда, без
неког политичког значаја. У рескрипту
србијског Краља пресједнику новог
биоградског кабинета, и у окружници,
с којом се г. Владан Ђорђевић обра-
дио к дипломатскијем представницима за
граником, лист грофа Голуховског пот-
пуно одобрава истовјетне изјаве, да
је Србија тврдо намјерна подржавати
пријатељске односе са свијема држа-
вама, и одобрава их с тога, што је по
његовом мњењу та изјава управљена
поглавито Русији. Вријеме сунарниш-
тва између Аустро Угарске и Русије,
по његовијем ријечима, већ је прошло.
Аустро-Угарска не жели већ за себе
привилегираниога положаја у Биограду,
и задовољава се с простијем добријем
односима. „Фремденблат“ каже да је
потпуно увјерен, да и руска влада
стоји на истом гледишту односно Ср-
бије. По његовијем ријечима, бечки и
петроградски кабинети једнако жеље,
да на балканском полуострву влада
мир, и по томе да се Србија држи
мирољубиве политике. Сада је ова
балканска држава ступила у нову фазу,
која захтјева да се оставе на страну
питања „више политике“ (sic!) и да
се ова питања замјене плодотворном
политиком унутрашњијех реформа и

утврђења унутрашњег положаја. Што
подразумијева орган грофа Голуховског
под у неколико чудноватијем изразом
„српске више политике“ — није тешко
погодити. Доста се сјетити скорашњи-
јех гласова о такозваном савезу бал-
канскијех држава, и изјава пређашњијех
србијскијех министарстава пријатељ-
скијех према Русији. Доласком на
владу министарства Ђорђевића аустриј-
ска је влада особито задовољна, као
што се види, с тога, што је тај про-
грам предходника г. Владана Ђорђе-
вића уклоњен на страну. Ако у био-
градскијем владинијем круговима пре-
ставу мислити о тијесном зближењу
са осталијема балканскијема државама
и старати се о уздржању благонакло-
ности Русије, бечка дипломатија сма-
траће себе довољно задовољену одричући
се, како вели, привилегираниога положаја
у Биограду. Лист грофа Голуховског
ставља у изглед, да се и наша влада
треба да држи у Србији истог про-
грама, услед преставишег сунарништва
између Аустро-Угарске и Русије. Као
карактеристика политичкијех задатака
министарства Ђорђевића, све је то
врло интересно. Ново биоградско мини-
старство, по ријечима „Фремденблата“,
позвано је да удаљи Србију од *више
политике савеза* и тијесног зближења с
Русијом, која се особито не напада,
као што је познато, екс-Краљу Милану.
У Бечу налазе то удаљење *плодогво-
ријем*, и надају се, да Русија са своје
стране неће имати ништа против поли-
тичког програма нове србијске владе.
Да се наши владини кругови одnose
према промјени владе у Биограду пот-
пунијем спокојством, нема повода су-
мњати о томе. Руска дипломатија вагда
се држала и мислимо да се још држи
тога погледа, да није Русији потребита
Србија, него Србији Русија. Готовост
не одрицати Биограду моралне потпоре
вагда је постојала у Петрограду и
постоји до данас, али од такве гото-
вости до тражења пријатељства велико
је растојање, особито данас, кад се
опет појављује на политичку позорницу
споменути бивши Краљ Милан.“

Аустро-Угарској штампи од неке
доба годи често истицати неки спора-
зум између Русије и Аустро-Угарске
односно балканскијех ствари; овај одго-
вор петроградског листа, који стоји у
свези са рускијем министарством ино-
странијех дјела, рекли бисмо, да не
одговара томе извиканоме споразуму.

ПОЛОЖАЈ У БЕЧКОМ РАЈХСАТУ.

Још се није слушало, да је у ком
парламенту био такав положај, као
што траје онај у бечком рајхсрату, од
како је створен. Ми смо у потоњем
броју довијели неколико телеграма о
борби која се води у аустријској за-
ступничкој кући, а сада доносимо из
подзваничанијех заједничкијех „Нар.
Новина“ следеће извјешће о тој борби
и о положају у рајхсрату:

Већина је данас у аустријском рајх-
срату у другој нојној сједници, која је
овај пут трајала „само“ 15 сати, побједила,
те је законска основа о нагоденом прови-
зорију упућена прорачунском одбору. Прва
је стана тиме у боју за уставно ријешење
провизорија превалена, али је при том
остао један тешки рањеник. Не треба на-
глашавати, да је тај рањеник — аустријски
парламент, аустријски парламентаризам
у опће. Можда ће још моћи издржати
воју другог читања нагодене основе и
издишући тиме извршити задњу пријеку
дужност садашњег засједњака, али више се
једва може од њега очекивати.

Сурови призори политичког манитања и бесомучних личних грдња, што су се одиграли у рајсрату, надиласе све, што се је икад у парламентарном животу видјело и чуло. Кад у будуће буде председник какве скупштине позвао којег жешћег говорника, да се служи парламентарним изразима, насмијат ће му се скупштинари, који се сјећају прошле сједнице рајсрета, у брци, те ће просвједовати против томе, да би се служили „парламентарним“ оружјем садашњег рајсрета. Политички неспособан, уставно немоћан, рајсрат је потпуко рекорд свих уличачких „дискусија“ у задњим кримама, те је постао ругло цијелог наображеног свијета. Ми смо у јучерашњем телеграфском извјештају неке грдње морали оставити у оригиналном језику, а друге смо из разлога јавне пристојности просто изпустили. Тако је далеко дошло парламентаризам у Аустрији. Ругло свијета: то је резултат дојаконског његовог засједана послје нових избора.

Прорачунски одбор узет ће већ данас у претрес нагодбени провизор, па и ако буду у њем обструкционисте затезали расправу, није вјеројатно, да би ова могла потрајати више дана. Извјештај ће дакле свакако за кратко вријеме бити предложен кући, која ће онда пријећи на мериторну дебату, која састоји од главне и специјалне расправе, те трећег (формалног) читања. Далеко је дакле још пут до коначног рјешења основе, по пошто је још до 50 дана на диспозицију, нема разлога не вјеровати, да се тај посао не би могао за времена свладати.

Већина ће остати досљедна својем одлучном поступку и жртвовати се у интересу монархије за ову ствар, па макар морало свет доћи до нових сједница са свим скандалима, што су их до сада пратила. То је она једнако дужна монархији, да сирјечи неогледне смугње, као и — својој будућности. Ми остајемо при толико пута наглашеном својем увјерењу, да ова изванредна пожртвованост, што ју стравко деснице посвједочавају у побијању обструкције у опће, а за уставно рјешење провизорја на посе, не може остати без позитивних притока за славенске народе у Аустрији.

Већина овим својим радом засвједочава, да је државна странка, која у теписним часоцима пушта из вида ситуације по ипак велеважне страначке интересе у интересу монархије, и којој се то у даљем развоју аустријских одношања не може и не смије заборавити. Против њемачком народу не ће се ни у будуће свладати, а то Славени не траже, али послје задњих згода не може се више мислити ни на владање против Славена, па макар ко преузео кормило државе. То нам се чини тако јасно, е је сувишно свако даље објашњавање. О том су без сумње на чисто и вође појединих фракција деснице, а чини се да то почињу увиђати и органи љевиче, који фабрицирају гласине о кризама и одгоди рајсрета прије рјешења провизорја само за то, јер би жељели, да смуте већину и да је погину струјом, што не би уништила вриједност свих досадашњих напрезања и одвела воду на млин необуздане обструкције. Ми се поуздано надамо, да им то неће за руком поћи и да ће већина устрати — usque ad finem.

Што ће бити послје прихвата нагодбеног провизорја, то је за сада узгредно

питање. До рјешења прорачунског индентитета тешко да ће доћи, јер се од деснице не може искати да издржи већи напор, но што је потребан за провизорји. Влада ће ваљда одгодити рајсрат и по моћи се наредбом од невоље. Сазиву да нашој парламента још једном иза тога морао би свакако предводити споразумљак између владе и деснице. У том случају могло би се озбиљно приступити темељитој промјени пословника, а иза тога требао би да издахне овај парламентар неславне успомене и да ново заступство ствара дефинитивну нагодбу, односно нови провизорји, који није ни мало невјеројатан, те да пријеђе на озбиљан рад око изравњавања опријека између аустријских народа. Тако ми замишљамо скору будућност у уставном животу Аустрије, јер уз садашњи тешко израњени парламентар, у којем се је чуло и гњусних инзулта на исту круну, не ће се моћи трајно радити, те ово ругло Аустрије не ће моћи нарочито свој живот продужити у години, која је посвећена узвишеној слави, ријетком владарском јубилеју, што га на годину слави наш краљ, отац и заштитник свих својих народа без изнимке.

То су, у осталом, тешка питања будућности, а данас је главна ствар, да је већина рајсрета одржала прву побједу. Положај остаје тежак, али се је рјешење помакло за један корак. Мора се учинити још један и знатно тежи корак, док побједа буде дефинитивна. Та ће побједа бити попраћена новем срамотом за аустријски парламентаризам, те ће му јамачно обструкција задати смртну рану, али у тој борби за највећи рекорд парламентарне суровости и страњачке манитости не ће Славени играти жалостну улогу, јер се управо они боре не само за највише државне интересе, него и против суровости, а за парламентар. То им служи на част и то им историја парламентаризма не ће никад заборавити.

НОВЕ ЖЕЉЕЗНИЦЕ У ТУРСКОЈ

Из „Цариградског Гласника.“

С овога краја није се до сада још нико одазвао вашем топлому позиву да вам пошаље какав опис наших дивотних крајева или који допис о овамошњим ствари ма; а то би можда и даље тако ишло, да нас ви нијесте вашим лијепим, по народ и државу корисним чланцима, на то потстакли и електризирали. Тако на пр., садржина вапета чланка „Жељезнице у Турској“ толико нас је заинтересовала, и сви мислимо, да, кад би се ваш пројект усвојио и продужила жељезна пруга Солун—Витољ, кроз Охрид, до Драча, и од Охрида до Јањине, било би то дјело сна соносно не само за Охрићане, — јер би се тиме дао полет јачем развијању трговине и пољопривреде у цијелој околини Охрида, него би се користила и царска казна, као и друштво које би грађење предузело.

Као што и сами опрандано наводите у поменутом чланку, пруга Солун—Витољ не може оцетати, ако се не тродужи до Драча и Јањине, јер је овака остављена на пола пута, а саобраћајни простор је кратак те не може да доноси користи, пошто су трошкови за експлоатисање тога

малог простора сразмјерно велики. Сасвим би друкче било, кад би се та пруга продужила до Драча: јер би тај исти воз, с истим персоналом и нешто увећаним трошковима прелазео још толики простор, колики је и од Солуна до Витоља, што више, експлоатисао би неколико најплоднијих крајева, као што је Ресенски, Охридски, Елбасански, Пећински, Кавајски и Драчки крај, чији су производи много тражени у Битољском, Косовском и Солунском вилаету. Корист је дакле очевидна, како за народ, тако и за царску казну, а и за само друштво које би предузело грађење продуженог жељезног крака Солун—Витољ—Драч. Огромно су користи од ове жељезнице и на њих хоћемо да скренемо пажњу Царској влади и друштвима жељезничким, која намјеравају предузети грађење жељезница у пространој Отоманској Царевини, а ово можемо постићи преко вашег цијељеног листа, који је био и први покретач овог животног питања по наш крај. Али нека нам је дозвољено да и ми у прилог тога додамо по нешто, јер мислимо да то баш неће бити сасвим без важности и користи по само питање.

Ваш је пројект да се жељезничка пруга Солун—Витољ продужи кроз Охрид до Драча, а савршену техничност тога плана не може оборити ни најбољи инжењер. Пруга Солун—Витољ, спроведена долином Видошнице, избила би на саму обалу Охридскога језера, и идући сјеверном обалом језера, продужавала би свој пут кроз Стругу и Кафа танас, долином ријеке Шкумбије до Елбасана и Драча. Ваш на истом мјесту гдје би пруга изашла до на Охридску обалу, отуда би се могле одвојити и линија Охрид—Кирча—Конија—Јањина, која би узела правац по источној обали Охридског језера, до села Љубишиште, а одатле за Корчу—Конију и Јанину. Пошто из охридског језера истиче чувена ријека Црне Дрим, која се испод Призрена мијеша с Бијелим Дримом те одатле оба Дрима сједињена, пролазе по крај вароши Љеша и Скадра и утичу у Јадранско море, (а не као што г. Нушић воли у опису Охридског језера „да Дрим утиче у Скадарско језеро.“) то се током ове ријеке лако и врло јевтино може да сагради и једна друга жељезничка линија која би, почињући од Охрида, узхватила Дебар, Мат, Љеш и Скадар, и тако би се Скадарско језеро везало с Охридским, а с продужењем пруге Охрид—Јањина, везала би се ова два језера с јањинским језером. Овим би се створила једна унакрсна жељезничка линија, која би с Истока почињала од Солуна до Драча, а свршила се западно на Јадранском мору; и с Југа, почињући од Превезе и Јањине, свршавала би с сјеверу до Скадра и Црне Горе, а раскрсница би била у Охриду: Солун—Охрид—Драч и Јањина—Охрид—Скадар. Овом посљедњом пругом раширила би се просвјета у крајевима Дибре и Мата, те би се и она арнаутска племена упутила трговињи и раду и ушла у коло образованог свијета.

Остварење овог пројекта учинило би да се за кратко вријеме просвјети цио за-

1) Г. Нушић добро воли, јер је Дрим промијенио свој ток и пазијева се на ушћа Бојане, на велику штету обала Скадарског језера; и на то се сада ради да се Дрим упути, својим старим коритом, у Јадранско море.

морао бити миришљив, сладак, да жеже, лепак и прозрачан. Стогодишњег старца Полија Ромилија упитао је једном Аугуст, да му каже, чим је очувао свјеснину тијела и духа, а он му је одговорио као некад Демокрит: „Изнутра вином од меда, споља уљем.“

Римљани су имали више врста меда. Плиније у својој повјесници о природи набраја све то врсте. Најбољи и најирпознатији је мед био из Атике, Сицилије и са отока Казијане. У вријеме царава био је на гласу цуцки и шански мед. Упоштите разликовали су медове по добу годисне. О гозбама отајенијех Римљана смисли је на трпезу доћи само љети мед (mel aestivum), који су пчело сабирале из понопаца цвијета (тимијана) и који се отезао у танке кончиће и био жућкаст као злато. За цара Диоклицијана био је на цијени мед прољетни (mel anthinum) сабран из ружмарина и винове лозе. Јесењи мед бјеше најјестивији, те га је третино сиромашнији ред. Вриједно је споменути и то, како су се римске посаде у Шпанији тужиле, да четовође једу од италијског и грчког меда, а њима дају горљок меда од жуљве и меловине.

И восак је много требовао у кући. Употребљавао се осим тога за разне раскошно ствари у приватном и јавном животу и при службама боговима. Тако су се од воска правиле људске и животињске прилике, попрсја живих и покојника, разни облици од воска, полтурге, свијеће и буктиње. Служило је још мјесто хартије, употребљавао је у љекарству и козметички. Восак су бијелили и мастили разним бојама.

Римљани су пчелирили с разним кошницама. Било је у њих помичних и непомичних кошница, начињених од дрвета, од коре са дрвећа оплетених, од прућа и

падни крај Отоманске царевине, да се развије и обогати, та би тако престала потреба да наши људи напуштају своја огњишта и одлазе туђину у печалбу, ради прехране.

Молим вас да се ово преко дијељеног „Цариградског Гласника“ објави, кад већ надлежни намјеравају озбиљно приступити грађењу нове пруге која би изашла на Јадранско море. За наш пројект говорите толики разлози цијелосходности, и домовинска дужност и родољубље налажу нам објавити га благовремено, не биди га они од којих то зависи узели у разматрање.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Нешто о српском црквеном неимарству.) Г. Ђ. С. пише у „Србобрану:“ Споменници српскога средовјековнога неимарства многобројни су. Испитивање њихово отпочело је с љубављу и разумијевањем. Као први потрудише се око дјела Димитрије Арамовић, Стеван Тодоровић, Ф. Канић, М. Вадтровић и Драгутин Милутиновић. Али прикупљена у снимицима грађа већим дијелом још није објелодањена; па и ако је ова грађа српске културе у народу саме схваћена и дијељена (како народно прјесме посвједочавају), ипак историја умјетности још слабо о њој рачуна води.

Развитак црквенога неимарства иде упоредо с развитком српске државе; па и врхунац и опаданье умјетности слажу се с политичким приликама.

Са Стеваном Немањом почиње консолидација српске државе, а у исто доба т. ј. у другој половини XII вијека, почиње и живахна неимарска радност.

Српско приморје, а нарочито град Котор, бијаху од предсуднога утицаја за почетак и први период неимарства.

На неимарство приморских градова утицала је пак једно Византија, по грађевинама на кубе, које се тамо затекоше из времена грчке владавине; а друго Италија с романским стилем онога доба. Па како је у неким крајевима Италије, а нарочито у Ломбардији, отуд поникао стил, који уз главне црте романскога стила (постројка и орнамент), прихваћа византијске кубе — тако и у Котору, на последици и унутрашњости Српске Земље, развија се стил, који је прије свега романски, а који једнако кубе из византијскога стила има. Грађевине првога периода српскога неимарства приказују нам дакле једну одику романскога стила, који би се најгодније означио српско-романским.

Тај стил влада апсолутно у XIII, стољећу, а њему припадају: цркве у Котору, Студеница, Жича, Градац*); врхунац достиже тај стил касније у цркви Дечанској (неимар Вид Которајин), која је довршена 1335 године. Овамо припада, као лијеп примјер, и црква Пољавска (крај Херцег-новога), која је по свој прилици грађена при крају XIV. вијека.

Око године 1300, уз владу краља Милутина, усљед тјешњег додира с грчким умјетничким центрима (Цариград и Солун,) долази нов, непосредан утицај византизма на српско земљиште; погла-

* Градац је близу Рашке у јужној Србији. У тој је цркви 1314 кралица Јелена погребена.

ЛИСТАК „ГЛАСА ПРНОГОРЦА“.

ПЧЕЛА И КУЛТУРНИ НАРОДИ СТАРОГА ВЕККА.

(У кратким цртама.)

Свршетак.

Не може се ништа знати, да ли су још прастари народи Италије знали штогод за мед, но тим се поузданије може рећи, да су се Римљани већ у трећем стољећу прије Христа бавили пчеларством и то ли ради меда сматрајући пчеларство као битну грану земљорадње. Варо, који је уједно био и практичан пчелар и први економски писац римски, започиње овим рјечима одјек о пчелами у свом дјелу о земљорадњи: „Нема ништа слађе од меда; он је једнако мио и боговима и људима.“ Иста Варо спомиње неки Римљанина, те вели за њога, да је своје ковануко дао у закуп, и погодно се са закупником, да му даје годишње пет тисућа фунти меда. А спомиње и то, да су два брата по имену Вејана редовно сваке године добивали за мед и восак 10 тисућа сестерција. Од њега дознајемо и то, да је од давнина у Риму постојало засебно гржнште за мед у „Светој Улици“ (Via sacra). Из свега тога се види да се пчелирало у великим размјерима по свијем крајевима Италије.

Испрва Римљани нијесу држали пчеле, нити су имали уређене ковануке, него су се задовољавали као и остали народи Италије медом и воском који су добивали од ројева настањених по дупљама у дрвећу и по шупљинама у ступици. А први вочоци правога пчеларења падају у ври-

печених од глине. По облику било је округлих, четвртастих, усправних и положених. Шта више имали су кошница за посматрање. Зидови оваких кошница били су од мањина стакла.

Најважнији подаци о пчеларству у Римљана сачували су се у списима Варовим, Паладијевим и Колумеловим, осим тога у Вергиљу, који је пчелами, посветио четврту књигу својег стиха под именом „Георгијон“ и назвао у Плинију Секунду који у своме спису „Historia naturalis“ на гише мјеста спомиње о пчелами, меди и воштини, и о свему, што је са пчеларством у вези.

Чудновато је да ни Грци ни Римљани крај свеколике употребе меда нијесу знали за праве изворе меда, нијесу се могли довести откуд пчеле скупуљају мед и како справљају восак. Они су држали, да пчеле скупуљају мед са југарског росе, да дакле мед наста с неба, а да са цијетова сабирају восак, који меду позајмљује своју вољу и кус. Овако је мислио и Аристотело и Плиније.

Као што се из досад реченога да видијети стари су народи много меда тропили. Узрок је томе лако погодити. Човјек је потребан шећер за разне сврхе. Па гдје га је човјек могао наћи ако не у меду у оно вријеме, када вађење шећера из треке шећерне још не бјеше познато. Разумљиво је дакле зашто се мед некад у онодијој мјери употребљавао, као што се данас шећер употребљава.

Из „Српског Пчелара“

вите грађевине XIV. и прве половине XV. вијека припадају византијском стилу. Као најважнији споменик овога другог периода српскога неимарства спомињемо Милутинову цркву Грачаницу. За тим сљеде Хиландар, где је Милутин нову, велику цркву саградио; а последије иду цркве у Србији: Крушевац, Раваница, Љубостиња (неимар Раде Боровић), Калинић и Манасија.

Колико су лепе грађевине византијскога стила у другоме периоду српскога неимарства — то је ипак српско-романски стил за историју уметности интереснија појава, а садржи у себи услове нова стила. Данашња српска архитектура мора да би надовезати на споменике првога периода.

(Доситијева лубања.) Кад су у Биограду ископане кости Доситија Обрадовића, да се у исти дан сарано, кад и Вуков прах, ископана је Доситијева лубања, која је на се скренула пажњу биоградских доктора. Др. Милан Јовановић Батут, др. Радмио Јазаревић и др. Сима Тројановић премјерили су његову лубању и нашли су, да јој запремина износи 1640, дакле је знатна. Ударили су у очи, да је лубања деформисана. У вилицама нађени су сви зуби потпуно здрави, осим једнога зуба ејечњака у горњој вилици, али и тај је остао тек при ископавању лубање. Него Доситије није имао зуба умњака (мудрости), нијесу му ни израсти били. Обично се мисли, да ти зуби избијају посљедице, и онда се „добрија памет“. Доситије је за живота свога својим књижевним дјелима сто уништено то мишљење.

(Прелазак Сиро-Халдејаца на Православље.) Указом руског св. Синода отишла су два православно свештеника у Перзију, отац Синодски и ђакон Симон Сиро-Халдејац, да приме у Православље Сиро-Халдејце. Кад су руски мисионери долазили, дочекали их је 20.000 Халдејаца; од села Гавилана од Урмије стајао је народ, старо и младо, мало и велико уз пут, и радосно изјављивао своју готовост да ступи у крило православне цркве. Тако сјајни дочек руских изасланика узбунио је све ловце халдејских душа: американке, католичке и енглеске (из Лондона) мисионаре, који тамо дуго и дуго раде. С тога су све учинили само да руски поклисари не упате коријена: омаловажавали су Русију, норуљиво су говорили о православној цркви. Но све то није помогло, ма да су се сви били сложили. Онда су код власти стали сумњичити руске свештенике као пољитичке изасланике, који теже да Перзију потчине Русији, те сад кажу да ће поклисари бити позвани натраг. Уз све то Сиро-Халдејци надају се да се то не ће догодити, већ да ће руско друштво и руска влада тешко потлаченим Хришћанима у Перзији прискочити у помоћ, те им душу окријепити истината православне вјере за којом тако жуде. „С. Петербург. Вједомости“ надају се да ће руска влада помоћи староме и славном сиро халдејском народу, и извршити своју хришћанску и цивилизаторску задаћу у Азији.

НАРОДНА ПРИВРЕДА

Из „Тежжака“

(Како треба поступати са старијим воћкама?) Вјештина воћарева, гдје се тако не може огледати, на употребити као при обављању сваке једне старе, изнемогле воћке, која има много дрвета а мало рода. Оно изгледа, као да је у природи немогуће, да се у старом дрвету обновити млада родност, али је оваје сигурно, да се то учинити може.

У воћњацима, као и у домаћим баштама, наћићемо старих воћака, које по својој величини, ни уколико не одговарају својој родности. И ријетко да ко и помисли на поправку ово неспоразмјере, да стручњаци притиче у помоћ, и да доведу у склад величину и родност дрвета. Обично се каже: дрва су стара, изнемогла, неће да рађају, и зато их треба замјенити младим.

Ми нијесмо тога мишљења и видимо: да је стара воћка једна умировањена ризница, коју само треба вјештином и знањем обновити. Ко стару, разумије се иначе здраву воћку, без зрелог размислања, одсјече тај ту на њеном мјесту закопава капитал, који се тек последице другог времена обновити може. А и зашто сагнати млади воћку и чекати читав низ година на њену родност, кад је стара већ ту, којој треба само извјесне неге, па да онет у брзо обилато рађати почне?

Чувени воћар др. Лукас, рекао је својим ђацима, једном приликом ово: „Ко узме сјекиру и пође да одсјече стару воћку, без да је најприје зрело промислио шта ће да уради, тај нека се са свога пута врати, у постелу легне и дотле не устаје, док му се оне злехуде мисли не разиђу; тиме ће себи много користити!“

Разумије се, да има и изузетак. Ако је стара воћка шуња, кроз ободела и

сува, онда јој треба изрећи смртну пресуду, ал у другом случају не, јер имамо довољно и разних средстава да ју из мртвих подигнемо, што у многим случајевима само од наше воље и вјештине зависи. Ако јој он не умје помоћи, нека пита за савјет другог, а савјета ће добити од сваког вјештака.

Ево, и ми му овим нашим савјетом притичемо у помоћ, па нека нас, у своју корист и послужа.

Дођемо ли код једног старог болесника, који од неродности болује биће нам прва дужност да га тачно прегледамо, а прије свега да се увјеримо, како се на његовим врховима летораст развијају: да ли их има и колико су дугачки? Ако их има, и они су само 7—10 сантима. дугачки, то је знак, да воћка нема довољно хране у земљи; ако су 20—30 сантима дугачки, онда стоје у правој сразмјери; ако су дужи, онда је знак да је дрво претпуно соком: а кад их је на дрвету у разним величинама, негђе су кратки, а негђе дугачки, нарочито на дебљим гранама, онда је знак неједнаке појеле сокова у дрвету, и таково дрво треба подмладити, да се сокови изједначе.

По преднаведеним знацима можемо да уознамо стање дрвета, и онда ћемо, како гдје устреба, притичати у помоћ и приопити на поправку.

У првом случају, кад воћка нема довољно хране у земљи, онда прије свега, морамо воћку, што на рећ, од главе до цете очистити од маховине, лишља, одљуснуте коре и т. д., што се најбоље чини последије једне добре кише, јер је у овдје: „добро отишњено, пола уређено“. На онда треба да испитамо мјесто, на ком се воћка налази, да ли је отворено, или лежи у неком склопу. Ако је у склопу, онда јој се само на тај начин може помоћи, да се доље гране сасјече, да круна буде виша, и онда ће добити више ваздуха; а осим тога треба између заосталих грана све оне посећи, које буду међу собом испрекритане, и на тај начин добићемо преустројену круну, која ће у оном склопу сад добити више ваздуха и свјетлости, а то ће ју оенажити на родност.

За тим треба испитати земљиште. Ако је воћка у тој мјери запуштена, да се до самог дебла налази у трави, или се у том стању налази на некој ливади или пашњаку, онда треба бар за један метар око дебла уваколо сву траву покресати и ту површину преконати, да жале добију више ваздуха. У колико се трава у већем обиму од дебла окрепне и земља прекона, у толико ће и воћка бити снажнија и спремија за рађање, а и ђубре, које буде око воћке напешело, боље ће утицати па снажење њено.

За ђубрење изнемоглих воћака, које се налазе на изнуреном земљишту најбоље је шталеко ђубре, или добро згтовљено и презрело буњиште (мешанац или компост). Сва остала средства, која се препоручују за подкрепавање старих, изнемоглих воћака, неупливишу у тој мјери, као шталеко ђубре и буњиште. Вубре треба изијети пред зиму и лијено га простри око воћке, у колико је земља раскопана; према деблу треба навијети мање, а даље од дебла, више ђубрета. Ово ђубре не треба у земљу затрпати, него га просто само навијети, а с прољећа га треба уклонити; то важи за шталеко ђубре јер буњиште може слободно с прољећа да се у земљу закопа. Исто тако треба и све опало лишће покунити и око воћке у земљу претрпати, јер је то најприродније ђубре; то треба без престанка сваке године чинити и то најбоље с прољећа, кад се буде земља око воћке преконавала.

Права је благодат за старије воћке, кад их у мјесецу јуни и јулу, сваке недеље по једанпут, залијемо разблаженом шталеком мокраћом, или размућеном говећом балегом. Ко овако поступи и код млађих воћака, тај се неће моћи пожалити, да му у половину већ развијени плодови опадају.

Ако је земља у опште изнурена, изнемогла, онда ће ту помоћи ђубрење с буњиштем измијенити; тако ће и прије и боље утицати на опорављење изнемогле воћке. У колико се шири простор око стабла на овај начин нађубри, у толико ће успијех бити сигурнији.

У другоме случају, кад летораст у правој сразмјери порашују, а опет за то је воћка неродна, треба исто тако воћку прије свега добро очистити. Неродности могу бити често узрок и разни инсекти, које ми чинићемо маховине старе коре и т. д. утамањујемо. Дакле, ми смо и у овом случају нашу прау дужност извршили. Али има воћака које правилно расту, па ипак неће да рађају. У овом случају може бити узрок и сама сорта јер има сорта, које у старости истина лијено и правилно порашују, али престану да рађају. Овдје сигурно помаже прекаламљивање с неком бодом, роднијом сортом. На ту цијел ми ћемо воћку са свим у главу скресати, па ћемо ју на оно гране, које није дебље од 6—8 сантимера у пречнику „под кору“, или „на усјек“ прекаламтити. На овај начин пмаћемо већ треће године лијеног рода. Али овдје има да примјетим то, да се ово извршити може само код јабучастог

воћа (јабукe и крушке) сигурно, а код коштичавог воћа иде потешко и несигурно; у осталом, коштичаво воће (вишње, кајсија, шљива и т. д.) и није тако уорно на рађању као што је то случај код јабучастог воћа, па макар коштичаве воће и старије биле.

Ако на старијој воћци посве дугачки и слаби, водени летораст порашују, као што се то догађа у пребујним земљама, онда ћемо дуж дебла и дебелих грана оштрим ножем запарати воћку одозго до доле на више мјеста, на дебло ћемо нагнати више земље, а неколико ћемо жила оштром сјекиром пресећи; на тај ћемо начин спријечити овај пребујан пораст, а несигурно ћемо иззавити родност.

У посљедијем пак случају, гдје летораст посве неједнако порашују, треба дрво подмладити, т. ј. скратити му гране на цијелој круни: то врло добро утиче на обновљење родности. Сваку старију воћку можемо на тај начин подмладити и за кратко ју вријеме довести на род. Ко још на овај начин није подмлађивао воћке, не може ни замислити, како се стара воћка брзо присели на рађање. На мјесту, баш гдје су гране скраћене, избију онда многи млади и здрави гранци, које с обзиром на круну, треба лијено разредити, а који ће образовати са свим обновљену и родну воћку, и тако ћемо не само воћку од смрти избавити, него ју сасвим позмладити и на родност натјерати.

Оно је, дестина, лакше усадити млади воћку, него старију опоравити, али је већа заслуга за воћарство и веће уживање за домаћина, кад старију воћку, не само од пропасти спасе, него је својом вјештином и трудом за краће вријеме на родност доведе, но што би га новоусађена младница родом образовати могла.

Ко је од наших домаћина са својим старијим воћкама на преднаведене начине поступао, тај ће нам наше савјете одобрити; а ко их није употребљавао, а буде их у датим приликама употребио, може у најпријед бити увјерен, да ће му труд у скоро бити награђен лијепим и обилатим родом, док ће овај, који младцу тек усади, имати дуже времена да чека на род, а Бог зна, хоће ли и дочекати, да жељно очекивани род са своје младнице убере.

Пробитачније је дакле стару, али здраву воћку подмладити, него од младе род очекивати.

(Је ли потребан бич?) Ко мисли да је при раду за које неопходно потребан бич, јако се vara. У брдовитој Швајцарској прелазе поштански коњи на најгорем времену преко алпских планина и врше најтеже послове без бича. Исто је тако и у Норвешкој. Услед тога се врло ријетко виђају зли коњи. Чим ждрбад довољно ојачају, иду уз кобиле на рад, па било то на њиву или по насипу, те се тако поступно свикну на ход. Тамо коњи скоро више слушају на ономене (глас) војине, него ли на узде. Ђемови су тамо непознати, а бич ријетко когод и носи, па и у том случају, употребљава се врло ријетко или никак. Али је истина и то, да се кола не претоваре, а нарочито ако су припрењени млади коњи. Осим тога коње добро хране, па их с тога и могу да употребљавају за рад 25 до 30 година. Норвешки коњи су врло мирни и питоми, да их сваки може без бриге дотаћи, ко поред њих приђе. Ето шта може да учини благо и умјесно поступање с коњима.

(Држите музаре у топлој стаји.) Ни једна друга стока није тако благородна за топлу стају у зимско доба, као што су краве музаре. У топлој стаји дају више и бољег млијека, мање хране троше и при том се и одрже у сизи, па и у гоје. С тога се на првом мјесту побрините за топлу стају за краве музаре.

(Да бикови буду што дуже способни за приплод.) зависи у већини случајева од самог сточара. Услед неумјесног поступања с биковима, јавља се сувине рано неспособност за приплод. Често се морају продати бикови касанину, тек што су навршили три године. Разумије се, да се у том случају не продају по цијени приплодних грана, већ по тежини, као и стала за касанину одређена говеда. Већ услед тога претри сточар штету, а кад се узме у обзир, да иначе добар бик треба што дуже да је за приплод способан како би дао што већи број добрих потомака, онда је штета тим већа, што се раније јави неспособност за приплод. Да бикови дакле буду што дуже способни за приплод не треба их сувине младе употребити за скокове. Сувине млади бикови нијесу још ни сами довољно развијени, па ако се за скок употребе, закрпаће а неће дати ни снажне потомке. Приплодног бика не треба хранити средствима, која лако и брзо гоје, јер утојен бик отежа; улијени се и тром је при скакању. Овас и добро сијено најподеснија је храна за приплодне бикове. Нарочито треба пазити на то, да се приплодни бикови редовно по пољу крећу. Непрестано држање бикова у штали за јаслама врло је често

узрок прераној неспособности за приплод. Такви бикови брзо изгубе моћ и вољу да скакаће. С тога их треба дневно истјеривати на пашу, у испусте или их презати у кола и употребити за лаке радове. Презање приплодних бикова и употреба за лакше радове на пр. да дозове зелену пиљу и т. д., не сам да није штетно, већ на против врло корисно, јер ће при том бити здравији, дуже времена способни за скок и доброуднији. Разумије се, да их у том случају треба повјерити поузданом човјеку, који ће на њих пајати и с њима благо поступати.

(За воћке које куњају и неће да напредују.) најпречи је тојек, да се дођубре издуженим пенелом. На тај цијел треба, мало подаје од стабла, ископати у ширину од једног метра 6—7 сантимера дубок колут, и у њега насути подоста издуженог пепела, па га онда покрити оном избаченом земљом. Брескве, које су већ на умору биле, на овај су се начин сасвим опоравиле и прекрасно рађају. У мјесто издуженог, ми можемо узети неиздуженог пепела, ал њега у половини мање.

(Које млијеко према крављем.) Енглеско новине већ немају довољно ријечи, којима би свакој грађанској и сељачкој кући препоручили држање коза, због њиховог доброг млијека. Они су поставили и срањење између најбољег крављег и козијег млијека и нашли су ово: које млијеко има 7% мање воде, и скоро два пута више масних дјелова, но што га има кравље млијеко, а 50% више сувих дјелова. Значења велика разлика између једног и другог, само да није оног неспособног мириса у козијем млијеку.

(Гдје успијева кајсија најбоље?) Многи вјерују, да кајсија, исто тако, као и бресква и винова лоза, најбоље успијева и најљепши род рађа на присоју, па још ако је то мјесто од сјевера заклоњено неким зидом, а то је вјеровање погрешно. Кајсија, истина, у домаћем врту захтијева заклоњен и топаљ положај, али је као високо, или осредње дрво, које слободно и усамљено стоји, много родније, него кад је негдје сасвим заклоњено. У закону треба кајсији одредити положај, који је према истоку отворен; такав положај је још најподеснији за кајсију, а много је мање подесан југ, јер ту је за кајсију врло топло.

Од свију наших воћака, кајсија најраније креће и најраније цвјета. На присоју пак — па јужнију страпу — још ако је мјесто зидом или печим другим од сјевера заклоњено, цвјетаће кајсија за 8—10 дана раније и још у оно доба, кад су ноћи још врло хладне и кад може бити и мразова. А како је кајсијин цвјет на зими и мразу врло осјетљив, то ће оне слободне кајсије, које ће доцније и цвјетати, много сигурније и обилатије родити, од оних, које су више заклоњене. А како је род, док бар као лишник непорасте, много осјетљив и на јакој прилепи, то ће од прилеке и многи род огнати. Дрва, која су од сјевера заклоњена, а од југа само сасвим отворена, рађају, истина, крупнији род који и раније сазријева, али није ни близу тако сочан ни мирисан, као што је род с оних дрва, која слободно стоје.

(Покриваје јагода.) У опште нико не покрива јагоде преко зиме, јер су ове крупне баштинске јагоде цврсте на зими. И ако су већином цврсте на зими, јер их има и њежнијих, које јачу нашу зиму не могу да издрже, опет их, сваке сигурности ради, треба од јаче зиме осигурати, јер и оних најчвршћим баштинским јагодама, погде јаки и суви мразови. Пред зиму дакле, треба између појединих бокора насути 2—3 сантимера високо добро сгорелог ђубрета. Овим, не само да ће се јагоде очувати од зиме, него ће се уједно и пођубрити, те ће идућег прољећа много обилатије, и крупније плодовима уродити.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

ЦЕТИЊЕ, 31 октобра.

(Личне вијести.) Пресвијетли Арци-бискуп Миливоје отпутовао је у Бар.

(Вријеме.) Вријеме свеђер трије најљепше; али са сјевером студен пада у јутро и у вечер до 5, 6 степена испод нуле. Кажу да се и скадарско језеро при обалама леда. У ово доба је изванредна оволика студен.

(О сијамском краљу.) Овога љета је, како је већ познато, краљ Сијама путовао по Јевропи и том приликом посетио неколико јевропских дворова. Цијело име тога владара гласи: Прахатт Сомда Фра Параменде Маха Хуаллоншорн Клов; титула му је: краљ Сијама и златног пријестола и господар бијелог слона. Родио се 9. Септембра 1853. дакле истом је навршио 44. годину. Отац његов покојни краљ Фра Маха Монкут имао је још 83 дјете. Макар да је старац волио старе сијамске обичаје и наваде, омет зато знао је да цијени јевропско образовање, па је својој дједи узео за васпитатељу Англескињу Леонову, којој је овако писао: „Надамо се, да ћете се својски постарати, да нас и дјецу нашу, житеље земље мрака како нас ви Инглези називате, образујете и научите нас да говоримо инглески: само нам немојте проповиједати хришћанску вјеру, јер ми волијемо да научимо ваш језик тачно говорити и да се упознамо с вашом књижевномшћу, него да примимо нову вјеру.“ И ова Инглескиња пробавила је у Банкоку пуних шест година. Она је заиста умјела да унесе инглеска духа у све своје питомице, а знала је и да задобије власти над старим пандурљивим краљем, који је пред смрт своју био тако бијесан, да га је једино Леоновина могла одобровољити и нешто добити од њега. Иначе њен васпитачки утицај најбоље се доказује тиме, што је садањи краљ свог првенца, престолонаследника, послао у Лондон на науку. Садашњи краљ је знатан реформатор. Он је у својој држави завео многе јевропске уређење, а што је главно обезбиједио је престо својој династији, јер је завео право престолонаследје. Затим има као неки министарски савјет, у коме су шест краљевских рођака и шеснаест државника који нијесу краљевске крви, односно који не припадају династији. Разумије се да краљ лично председава у овоме савјету и да је његова ријеч по највишејеродавнија. Затим је установио и тако звани законодавни савјет, који се састоји од свијех министара и још дванаест племића. Државу је подијелио на 41 област. У свакој области влада по један подкраљ. Од 41 подкраља дванајесторица су му рођена браћа а двадесеторица су му браћа по оцу. Краљ има и војску, која се обучана сасвим по јевропски, и тјелесну гарду у којој су гардисти — дјевојке. У гарди овај има 400 војника, односно 400 најбољих сијамских дјевојка које ступају у војску кад наврше 13 година и служу у „стајајој војци“ 12 година, па онда се превде у „резерву.“ Сваки „гардиет“, нема осим копља, другога оружја, и увјек су уз краља као почасна стража. Краљ је сваког дана равно на ногама. Кад избије 5 часова, он се већ шеће по по бајти, гдје му жене из харема његовог донесу доручак. А ево како се та церемонија обавља. 12 жена спусте се пред њим на кољена; свака носи по сребрни тањир, краљ онда бира. Има на расположењу и пириња, и разноврсна воћа и колача и цигара. Чим доручује, ето ти њих 199 попова, које прати чета војника. Сваки поп носи по тањир и моли да му се штогод удијели од преостата краљевог доручка. Разумије се да се свакоме да по нешто, јер треба знати да сијамски попови немају плате ни бира ни таксе, него живе тако од тога што им се удијели. Кад се и то сврши, краљ оде у своју канелу, гдје сам изврши богослужење: он запали свијеће на олтару; он поднесе на жртву лотосово лишће, па онда се моли Богу и чита свете књиге. Ово богослужење траје тако један час, па се краљ врати у своје одаје, гдје ради и пише до подне. Разумије се да ови обичаји мирнишћу много на варварство, али у краљевини Сијама има и врло модерних услова, а њих је завео садашњи краљ. Тако тамо има пошта и телеграф, 1893. отворена је жељезничка пруга од Банкока до на море, има неколико болница и добро организована стајаћа војска.

(Јудејски живот.) У онште се суди, да су људи у старом вијеку дужо живјели, него што живимо ми у ово доба норвозности, алкохолизма. У толико је занимљивије, што читамо у једном њемачком научном часопису, како највише један научњак ово мишљење опровергава. Учени писац доказује цифрама, да се средња дужина људског вијека није смањила за ово последњих неколико стотина година, него да је још и порасла готово на двоструко, тако, да данас, при развитку хемије, технике и других помоћних наука за живот, човек управо два пут толику наду има на дуг живот, колику имањаху наши пра-прадједови, који трије неколико стотина година живљаху. У средњем вијеку је највише, по састављеном рачуну њемачког научњака, просјечни вијек износио 21 годину, док међу тим у наше вријеме износи 40 година. Најпотпуније и најпоузданије биљешке налазимо у жевевском кантону, гдје је већ од прилике трије 400 година водиле тачно

књиге о умирању, гдје човек живи. У том је кантону године 1500. износио просјечни вијек људски 22¹/₂ године, а 1883. године већ 40¹/₂ година! У Лондону се исто тако водио рачун о умирању људском још за вријеме краљице Јелисавете (1583—1603) те налазимо, да су у Лондону тада умрели њих 42 по хиљади становника, док међутим 1846. године већ само 25 упокојења пада на хиљаду.

(Прави кривци.) То се није можда још никад догодило, што се је збило скоро у Мадриду. Пред судом се правдаху два списатеља за оригинал једног романа. И један и други је тврдио, да је оригинал романа његов, а противник да га је неправдо под својим именом издао. Судца није знао, што ће одлучити. Сваки тужитељ имао је са собом рукопис романа, што је имало служити као доказ оригинала. Међу тим нашо се је ту као судбени вјештак неки литерат, који је открио цијелу истину. Он доказа, да тај роман, за који се правдају та двојица, не припада ни једном ни другоме, но да је ово дјело једног Француза, а један већ покојни, шпанолски књижевник тај роман превео је. Пријевод су оба тужитеља преписала и под својим именом издала.

(Неке изреке о Чивутима.) Бизмарк је рекао ово о Чивутима: „Ми немамо посла с Макавејцима из древних времена, нити са Чивутима будућности, већ са Чивутима садашњости, овакима, какви су данас.“ — „Чивути немају праве постојбине. Они имају нешто свеопште, јевропско-космополитско; оно су номади. Њихова је постојбина Сијон, Јерусалим.“

Др. Мартин Лутер: „Чивути нас хришћане држе у нашој рођеној земљи заробљенима; ми радимо у зноју свог лица, а они сједе поред пећи, прикуљају, кајшиаре, добро живе од нашег крвавог стеченог иметка. Кад нас већ лише нашег иметка помоћу проклетог кајшиарства, исмијевају нас и пљују на нас, што радимо. Није слободно тријети код нас Чивуте, није слободно с њима ни јести ни пити.“ — „Не вјеруј никаком притворству, па ни чивутској заклетви.“

Цар Вилхем: „Хтио бих, да се нађе перо, које би само истину писало, а затим бих дао то перо свима чивутским новинарима.“

Хердер: „Тако звани Богом изабрани народ је од сто година биљка наметница на корјену других народа.“

Фихте: „Скоро у свима државама јевропским шири се моћна непријатељска држава, која је у непрестаној борби с осталим државама и грозно потискује грађане; то је Жидовство.“

Рихард Вагнер: „Чивути је пластички демон опадања човјечијег.“

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА“.

РИОЈАНЕИРО, 26 октобра. — Један војник пуцао је на пресједника Мораца, али га није погодио. Сиповац пресједников је лако рањен, а ратни министар убијен је.

ЦАРИГРАД, 26 октобра. — Глас, да ће коначни уговор мира данас бити потписан, преран је.

БЕЧ, 27 октобра. — Делегације су сазване 16 новембра по н. к.

МИЛАН, 27 октобра. — Голуховски је присио у Моизу, гдје је био на дворском обједу. Нигра, Ди Рудини и Вискони Веноста такођер су били присутни. Краљ је одликовао Голуховског орденом Ануцијате.

АТИНА, 27 октобра. — Делијанне хтио би срушити садашњу владу, при избору пресједника камаре, али му неће поћи за руком.

АТИНА, 28 октобра. — Протокол за повратак становништва у Тесалију потписан је са резервом од стране грчкијех делегата, да се влада позове на велесиле због њекијех тешкијех услова. Повратило се већ 16.000. Лицови одобравају одлуку критске скупштине.

МОНЗА, 28 октобра. — Голуховски спино повратио се у Беч.

ЛОНДОН, 29 октобра. — На банкету у Гилдхалу Сализбери је рекао да преговори са иностраним државама напредују свеђер пријатељски. Инглеска не жуди него експансију трговине и културе, а неће освајања.

СОФИЈА, 30 октобра. — Сабрање је примило акламацијом трговински уговор са Русијом и Француском.

ЦАРИГРАД, 30 октобра. — Султан је дао на знање бугарском агенту да ће дати берате бугарске пошто се закључи коначни мир.

АТИНА, 31 октобра. — Камара је свечано отворена. Предстоји избор пресједника. Изгледа да ће побједити касидат делијаниста, али тај избор неће имати политички карактер. За сада није вјероватна криза.

ЦАРИГРАД, 1 новембра. — Султан је одликовао грофа Муравјева великом колајном Османије у бриљантима. Данас је сједница делегата за коначни мир. Бугарски агент Марков био је примљен послје сезамлика на аудијенцију код Султана.

БЕРЛИН, 1 новембра. — „Нордајне“ потврђује да ће генерални адјутант Султано Тевфик-паша замијенити посланика Гали-бега.

ФРИДРИХСРУ, 1 новембра. — Алармантне вијести о здрављу Књаза Бисмарка немају основа Стане здравља врло је добро.

ОБЈАВА.

Иво Тодоров Поповић из Његуша, отпшао је назад неколико година у Бугарску; до ланих бавио се је у Софији одакле је отпшао, без да се зна куд. На затраживање његове жене, умољава се сваки онај, који би што о поменутом Иву Тодорову Поповићу знавао, да би доставио

Канц. Мин. Иностраних Дјела.

ОБЈАВА.

Возна пошта полази сваки дан од Цетиња за Котор у подне — осим: *срцеде* кога дана полази у 8 сати у јутро и стиже у Котор у 2 сата по подне, има везе са брзовозним паробродом Унгар.-Хрв. Друштва који полази исти дан у 3 сата по подне из Котора за Ријеку (Фјуме) и осим петка ког дана полази у 10 сати прије подне и стиже у Котор у 4 сата по подне, има везе са брзовозним паробродом Лојидовог Друштва, који полази исти дан у 6 сати по подне из Котора за Трст.

Из *Котора* за Цетиње возна пошта полази сваког дана у 5 сати у јутро и стиже на Цетиње у 11 сати прије подне.

Из *Цетиња* за Подгорицу полази сваки дан у 12 сати на подне и стиже у Подгорицу у 6 сати по подне.

Из *Подгорице* за Цетиње полази сваки дан у 5 сати у јутро и стиже на Цетиње у 11 сати пр. подне.

Из *Подгорице* за Никшиће полази сваки дан у 5 сати у јутро и стиже у Никшиће у 11 сати пр. под.

Из *Никшића* за Подгорицу полази сваки дан у 12 сати на подне, стиже у Подгорицу у 6 сати по подне.

Цетиње, 12 септембра 1897.

У п р а в а

Књ. Цр. Пошта и Телеграфа.

ОБЈАВА.

Овјем се износи најавном инканту затечена роба у дућану покојног Николе Шћаре, бившега овдашњег трговца због измпре његових дугова, које је покојник остао дужан.

Те услед тога овим се обзнањује свима онима који би жељели куповати ову робу да се пријаве потписатој управи, најдаље до на 18-ог Новембра ове 1897 године кога ће се дана лицитација свршити, и роба предати у власништво понуђоцу највише цијене.

А тако исто јавља се овим путем, и свим дужитељима покојног Николе који имају од њега какав дуг тражити, да своје потраживање са чистим документима поднесу овом суду најдаље до на 10-ог новембра ов. год., иначе губи свако право потраживања о на миру од имања покојног Николе Шћаре.

Данилов-град, 10 октобра 1897.

Број 287.

У П Р А В А
ВАРОШИ ДАН-ГРАДА
(3—5)

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Свему поштованом грађанству као и свештеницима, учитељима и чиновницима овим изричем најсрдачнију благодарност који изволише ми учествовати у тузи као и при сироводу нигда незаборављене ми супруге

Ф И М Е

Такођер обојици лијечника како Љубињском тако и Гатачком, који нежаливо труда ко мило покојнице, но немила смрт истрже нам је из рука.

Особито захваљујем поглавитом господину Луки Радонићу котарском престојнику, који је изводио учествовати при сироводу до саборне цркве.

Равним начином свим оним изричем дубоку захвалност, који изволише, било лично, брзојавно или писмено учествовати нам у тузи при смрти мило нам покојнице.

Особито хвала ми негдашњим сусједима милој браћи Бокељима и Ришњанима.

У Љубињу, 13 (25) октобра 1897 год.

Видо М. Чолић.

О Г Л А С И

1000,000 или 50 до 150 наполеона

на годину може зарадити један човјек работајући с нашим макшама за платење. Лако се научити; дијете може се служити шњима. Једна чарана може се сисести за 20 минута. Траже се агенти. Питајте ценовнике (prix courants) M-r Celford — 67 Southwork str. — London S. E. — кореспонденција на француском и њемачком. (2—10)

LUXARDO
MARASCHINO di ZARA
Questo Liquore rinomato non dovrebbe mancare a nessuna mensa.

Zadar (Dalmacija) Задар (Далмација)